पेज -1 (10) विषय पुराण 31×13×0.1 c.m
यमि विनियोग: तंत्र प्राणायामविहित सप्रणावस्नव्या

प्रजापति ऋहषिर्यजव्य छंदोनाल्ली ब्रह्माग्नि वायु-
सूर्यदेवता: प्राण।

---

② पेज 1(12) 30×13.5×0.1 c.m

वाजो ताग भवे: श्रुतसम्रस्त जेताकुमारो भवेत्

कीर्त्या स्वंत जगत्रयो म्ल्डवट्थ: पुरापायिरारीसदा

---

③ पेज = 1 (300) 30×13.×0.1 c.m.

स्न्या -यारंगथोजने भवेत् पारणायादिने प्राप्ते

संदेहस्तस्मात्कुसूमहाव्रतं सुग्रीवस्तुपुराराज

---

④ पेज = 1 (8) 29.5×13.8×0.1 c.m.

कत्ये उाऽ् यथस्यादित्पेतदर्थऽइतितन्मदं छयदय

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

छंदादिपाठ: छयदय: वितऽ६ यातिद रि

तं ३४

यामेविनियोगः तत्रप्राणायामविधित्तमप्रणवसव्याहृतिसशिरस्कगायत्रीयथा ॐभूः ॐभुवः ॐस्वः
ॐमहः ॐजनः ॐतपः ॐसत्यं ॐतत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात् ॐआ
पोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरों अस्यार्थः तत्तस्यभर्गस्तेजोधीमहिचिंतयामः अत्रयद्यपि
यद्ति ४४ तमितिपदंभर्गविशेषणंनास्तितथापियच्छब्दप्रयोगादेवतच्छब्दप्रयोगोलभ्यते योगियाज्ञ तमिति ४४
वल्क्यः तच्छब्देनतुयच्छब्दोबोद्धव्यःसततंबुधैः उदाहृतेतुयच्छब्देतच्छब्दस्यादुदाहृत इति
प्रयोगादेवतच्छब्दप्रयोगोलभ्यते तस्यकस्यसवितुः सर्वभावानांप्रसवितुरित्यर्थः तथायो
गियाज्ञवल्क्यः सविताविश्वभूतानांसर्वभावान्प्रसूयते सवनात्पावनाच्चैवसविता तेन
चोच्यते पुनःकिंभूतस्यदेवस्यदीप्तिक्रीडादियुक्तस्य योगियाज्ञवल्क्यः दीव्यतेक्रीडतेय
स्माद्रोचतेद्योततेदिवि तस्माद्देवइतिप्रोक्तः स्तूयतेदेवतैरिति पुनःकिंविशिष्टंभर्गं यो
भर्गोनोस्माकंधियोबुद्धीःप्रचोदयात् प्रेरयति धर्मार्थकाममोक्षेषुअस्माकंबुद्धियो
जयतीत्यर्थः तथाचयोगियाज्ञवल्क्यः चिंतयामोवयंभर्गंधियोयोनःप्रचोदयात् धर्मा राम
र्थकाममोक्षेषुबुद्धिवृत्तीःपुनःपुनरिति तदित्यभर्गशब्देनवक्ष्यविधर्मतास्ययुक्तःसवित १८

सर्व ४४

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कृतन्तु ह्यो हर्दिमनाट्रिः वींख्यनस्यामसहस्रमोघ्यूत्तहलायुधेन रम्बितं व्यामोनमाकल्पितं
अथात्र प्रातः संध्याविधाने नैः प्राणायामविवर्त्तं प्राणायामसमा[illegible]हात्म्यसंख्या इति साशिरस्क
गायत्रीर्महात्म्यानि तत्रात्रिः प्राणायामांश्चरेद्वीस्यथाकालमतन्द्रितः अहोरात्रकृतं पापं
तत्क्षणादेव नश्यति विस्तु धर्मोत्तरे शंखश्च प्राणायामत्रयं कुर्यात्कल्पमुत्थाय वै द्विजः
अहोरात्रकृतात्पापात्तत्क्षणादेव मुच्यते अत्रिः कर्मणा मनसा वाचा यदह्ना कुरुते त्वघं
सतिष्ठन्पूर्वसंध्यायां प्राणायामैर्व्यपोहति तथा च सद्भिः बौधायनवसिष्ठात्रिअग्निपुराणे
शंखयोगियाज्ञवल्क्य वृकायसंवाः समाहृति सप्रणवां गायत्रीं शिरसा सह त्रिः पठेदायत
नत्र ५५ प्राणः प्राणायामः स उच्यते ॐकारस्य ब्रह्मा ऋषिरग्निर्देवता गायत्री छंदः सर्वकर्मारंभे वि
नियोगः भूरादिसप्तव्याहृतीनां प्रजापतिऋषिर्गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्ज
प्र गत्यश्छंदांसि अग्निवायुसूर्यबृहस्पतिवरुणेंद्रविश्वेदेवा देवता अनादिष्टप्रायश्चित्ते प्रा
णायामे विनियोगः गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः सविता देवता गायत्री छंदः उपनयने प्राणा
यामे विनियोगः शिरसः प्रजापतिऋषिर्यजुश्छंदो नास्ति ब्रह्माग्निवायुसूर्या देवताः प्राणा

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

यो॰ गा॰ १२ वाजेनोनामभवेः सूतसमप्रक्केनेताकुमारोभवेत् २४ यमोच्चगतेथ्युकेनमाटंशांशेनंबनो नेतोंङ्कविदिनाना
लोयोगोयंकमलाकरः २५ चतुःषष्टिकलाभिस्तोगोपुरांशमक्रुत्व्रः कमलाकरयोगेस्मात्कोत्पाक्रांतजग
त्त्रयः २६ योगोयंपरमाशंकरानंदोलग्नेशस्थांशगोशिपः ग्लोचेस्वभवेत्केद्रस्थाश्चिमलग्नेत्रसमभवे २७
गोदावरीदेवनदीप्रयागकावेरितीर्थैः कृतसूतदेहः यत्नाग्गणामानवलोकनाथोगुगांतकीर्तिश्चम
हात्मा २८ कीर्तिस्थानगतेमूर्धेविक्रमस्येयरामृते द्वितीयद्वादशेशुक्रेयोगोमलादिसंज्ञकः २९
यवानवत्याकितपाणिपादवहूर्यशसान्वितकीर्तियुक्तः सत्मार्गवर्तीनयनोत्तरक्रोवलाधिकारीन
यनाभिरामः ३० देवलोकगतेजीवपारिजातांशकेविधौ सिंहासनांतकेशुक्रेयदिस्वाक्ष्मिभविष्यति ३१
लग्नलोब्ययेशुक्रेतृतीयेरविनंदने स्वागत्रिकोणगेजीवेसौवन्नशुक्राभविष्यति ३२ लग्नेशेशुभसं
युक्तेकेंद्रेजीवेभवेथवा तृतीयैकादशेराहोकृतकृत्योभवेन्नरः ३३ दशमस्थेकादशेशेजीवेत्रिकोणके
दंकोपिवा लग्नेचेत्शुभसंयुक्तेकृतकृत्योभवेन्नरः ३४ परमोच्चगतेभानौपारिजातांशकेविधौ सिंहा १२
सनगतेजीवेकृतकृत्योभवेन्नरः ३५ आचार्यवर्यानिरामांशास्त्रविनिश्चितार्थैः स्वमतिःस्वशीलः

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

गेहे जन्म चेत् १३ सूर्यात्केंद्रगते भौमे जीवात्केंद्रगते यदि चंद्रात्केंद्रगते जीवे योगः स्यादवतारजः १४ केंद्र
गे सितेव बुधे केवे स्वोच्चे मंदे स्वर्क्षके चलग्ने यदा जन्म योगोयमवतारजः १५ स्थिरलग्ने त्रिकोणे च स्वर्क्षे दे
वेंद्रमंत्रिणि तस्मिन्नापरग्रहे केंद्रे स्वोच्चे स्यादवतारजः १६ लग्नपः स्थितराश्यंशनाथस्य राशिपतिः स्वमे
त्रिकोणकेंद्रगे वा योगोयमवतारजः १७ कर्मपः स्थितराश्यंशनाथस्य राशिपतिः स्वमे स्वोच्चत्रिकोण
गो वापि योगोयमवतारजः १८ फलंछत्रीमत्स्यपाशांकुशपद्मशंखश्रीचक्रदंडांकितपाणिपद्मः श्रीवत्स
वत्सवत्स्थलगात्रयष्टिः माल्यगास्यादवतारयोगे १९ दाताप्रवक्ता सकलागमज्ञो यमार्थिकारी नयता
भिरामः पवीरितस्तः परकार्यकर्त्ता स्वकर्मनिष्ठानयपोनरोयं २० पुण्यश्लोकः तीर्थचारी कलाज्ञः का
मात्मज्ञः कालकर्त्ता जितात्मा वेदांतज्ञो वेदशास्त्रानुकारी ब्रह्मज्ञः स्यादात्मवान्सर्वभूतः २१ सिंहासना
गते चंद्रे पारिजातगतेपि वा येनावलोकिते शुक्रे योगो हरिहरादिजः २२ वितथायतनो निष्करथ भवृतनसूर्यो
स्मृतिज्ञाग्निजा प्रोक्तास्ते तद्यातेषु द्विद्विब्रह्माख्ययोगात्रम २३ ब्रह्मज्ञानमयपरायणो वरुमाति वेदांविज्ञानगु
कदाता कांचनेदस्कोतिनयनो लोकाभिरामोगणी कीर्तीक्रांतजगत्रयोमदुदुष्टः पुण्याधिकारीमद

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

स्यान्नारसां भोजनं भवेत् पारणाद्यादिने प्राप्ते अर्घ्यं पूर्वं निवेदयेत् पारणां तु ततः कार्यं मंत्रमष्टाद
शं जपेत् अष्टोत्तरशतं दद्यादर्घ्यं देवायतन्मनाः एवं मासत्रिरात्रेंदु कुर्यादुद्यापनं बुधः चांद्रमास
व्रती चापि मासे मासे तु कारयेत् अथवा सदिने प्राप्ते पारणाहं कारयेत्सुरा आचार्यं वरयेत्पश्चा
द्ब्राह्मणांश्च ततः परं कुर्यात्प्रतिमां पश्चाल्लक्ष्मीनारायणस्य वै पूर्णकुंभे तु तां स्थाप्य पूजये
त्त्रिशि भूमिप पंचामृते स्नाप्य पुष्पैस्तुलसीदलसंयुतैः मालतीकेतकीभिश्च मल्लिकाकुसु
मैस्तथा रात्रौ जागरणं कुर्यात्पुराणपठनादिभिः प्रातःकाले समायाते ब्राह्मणान्संनिमंत्र
मासे विप्रा येत् मासे हि तर्पणं भवेत् चांद्रमासेन पारायणं तथा विंशतिभूसुरान् आनीय संस्वपार
न्त्यचपरा जं ब्राह्मणांस्तु निमंत्रयेत् पश्चात्स्नानादिकं कृत्वा देवपूजां समाचरेत् पश्चादग्निं समा
दि ५०४ धाय होमं कुर्याद्यथाविधि निबसीदेति मंत्रेण तु कुर्यात्तु तिलोदनं अग्रापिकारा मंत्रेण तु
कुर्यात्तु घृतोदनं अश्वात्तरेण मंत्रेण पायसं तु कुर्यात्ततः लक्ष्मीनारायणं देवं स्थापनं त्रयेपि राम
देवताः पूर्णाहुतिं ततो कृत्वा होमशेषं समापयेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चादाचार्यं पूजयेत्ततः एवं ३५०
कृत्वा महाभागब्रह्महत्यादिपातकैः मुच्यते नात्र संदेहस्तस्मात्कुरु महाव्रतं सुग्रीवकुलराज

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

पं

प्रसमर्यंतीतथानलं सुमित्रापुत्रपिंडोत्तत्पुकृत्यो छूतोनमं सर्वभाग्यभुतागौरीस्वर्णसाधुफलं
यथा नकृहीत्वागतेमार्गेदद्दर्शवा लक्षणस्त्रियं तोहृष्ट्वातत्फलदत्वा ततः शिवपुरं ययौ त
तःसफलविप्रस्य गृहंगत्वा सविस्मयः धनधान्यसमृद्धिं बहुगोधनसंकुलं सर्वर
त्नमयोभूत्वाभार्ययोसममब्रवीत् सविप्रविस्मितो भार्यां पृष्टवान्किंकृतंमयासुव्र
तीद्भगवन्त्वामिन्नवद्भिः फलमागतं स्वर्णसाधुफलंदत्तंयेनकेन ध्रुवंतमे महादेवफ
लंदत्तंपार्वत्याकृपयामम ततः शिवपुरंप्राप्यभार्यायैसर्वमब्रवीत् सुव्रतंत्वमरेकुंति
त्वंकुरुष्वव्रतमुत्तमं ये पठंतीदमाख्यानंशृण्वंति श्रद्धयान्विताः तेसर्वपापनिर्मुक्तायां
स्यंति परमांगतिं इति स्कांदे दानाफलव्रतं अथचातुर्मास्यैकादश्यां पारणविधानं ब्र पारणा४
तं भविष्योत्तरपुराणे श्रीकृष्ण उवाच शृणु कौंतेय वक्ष्यामि व्रतं धारणं [illegible] बांधवा णपारं
दिवधे देवं सर्वेन्द्रियनियामकं चातुर्मास्यंतु यावाद्देमासि कौंतेय सव्रतं पुण्याहकौ
रयेत्सर्वमेकादश्यांप्रभेदिने पश्चात्संकल्प्यराजेंद्रतदारभ्यव्रतंचरेत् श्रावणेमासि
यावंतं चातुर्मास्यमयापिवा एकस्मिन्चा णंकार्यपारणंचतथापरं उपवासोधारणं

२४

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

कन्वे ऽप्यङ्गुष्ठपर्वस्याद्रित्येतदर्थमिति नन्वस्तु घटादयः षित् इति हि ग्रन्थे स्तुते तेन पूर्वं वान्तेऽप्यता
नामवषित्वं ननु जराद्रीनां पचादीनामिति ग्रन्थ रागत्वमतं नाहतुपो दशान्तदन्ते ताः षित् इत्ये
ति घटादीव स्यात्ति पचादीनामिति स्तेनाव वेति वस्तुमालत्वात् ग्रपवस्याभावः ग्राम्य
पचादीनामिति ग्रपादय ग्राङ्छ धान्वै वेन्याप स्यादि कल्पः द्विवस्तु नच्छेदेन नर्मे हुपलो व
वराम्यस्ये नैनो च पृच्छ ते ऊपा विऊपच्यव हारे चतुर्थ्यार्थी पूर्व सूत्रे गृहीता विनाशाचे
नाह दानेति पूर्वसूत्रएवादिवे पाठे तदर्थ स्येति नवद्ध्यामिति प्रत्यापि लाघवे न
पापि योगविभाग उत्तरार्थः कामिति इह शेषइति न संबध्यते उत्तरसूत्रे विकल्पार्थं
मसामर्थ्यात् ग्रन्यथा वस्यां विकल्पोयं नपाम् ने शेषे विभक्तांत रस्या प्राप्ता वप्यैवा।
श्रुं विकल्पारंभः स्यादिति भावः ग्रन्यो न्याम्यः लाघवात् दू वि सूत्रएव द्विवोग रहणे कर्त्ते वो
वपयोग करणसामर्थ्यादित्र शेषइति न संबध्यते न चोत्तरार्थत्वात् पृथग्योगस्य नो
कार्यस्याप कत्वमिति वाच्यं संकोचेमानाभावे नपत्नदुप स्यापि पह व चत्वादिति शेषइत्या

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA

2

शब्दानुशिष्टौ भावकर्तृकाणांनित्यं क्तेनषण क्तौरसजा वाउ्पितुंनपः क्तेनके त्समरः चौरस्यवृत्ते
२ मेहे चौरस्य वधा डुजा षष्ठीनामिति षष्ठ्या अपवृत्तौ षष्टी चौषइत्यनेन षष्ठीति समासो मवत्येवेति भावः सु
पिचोनापनमिति सर्पिर्मभूपादित्यात्रा सनमिन त्वधेः मात्सवकनाप नमिति यदाधिकमित्वति
वक्तापांकर्तृकर्मणोरिति पदान्तवष्टी नदाःप्रत्ति छ्यापि समासोऽस्त्येव तथापि तत्र गतिकार
कोपपदात् कृदिति कृड्न्तरवद प्रकृतिः स्वरः समासांतोदात्तत्वं तथा चुर्दा वेवनत्वासोषी
तितिष्ठ दिदृत्तिकौशलमेपिनतं जाति अतत्ताऽने जतिहि सायामिंते च चरादित्संपदंगर
हणं नतुदेवादिकस्यज इतमोद्रण इत्यस्य जातीति निर्देशाद्धि सायामिति वचनाच्च निप्र
हणनमिति हि तेरस्य वियेतिण त्वे प्रत्ययिति निर्गीदेतिणत्वं चुरादिरिति नव्ययावित्ति
तनग ष्वेदीर्घेति दृशादिति भावः आपनमिति अपहि सायामिति चरादेव उपतेन
स्यामित्रपि इति पाननाम वद्धिः मित्वफलं तु निपातनात्स्वरत्वा च्चित्रमस्तोदीर्घे चवि
तार्थमिति चरादेव व्याप्ति पनुहृदनेनानै चरादिपाठः चरदपः षितइत्यादिदेशो

CC-0. Gurukul Kangri University Haridwar Collection. Digitized by S3 Foundation USA